

konečnou a tudíž navrácení v předešlý stav při jejím zmeškání je vyloučeno), jednak však ještě další lhůta 6-měsíční, po jejímž uplynutí — počítaje od zmeškání — je návrh na restituci vůbec vyloučen (§ 452. III.); byl-li by přes to podán, musí býti soudem z moci úřední odmítnut (§ 455. I.), a kdyby soud přes to návrhu tomuto vyhověl, lze si proti tomu — výjimkou z jinak platné zásady § 457. II. — stěžovati.

Další odchylkou v uher. c. ř. s. je to, že nemusí se vždy o návrhu za navrácení v předešlý stav konati ústní jednání, jak to žádá § 149. II. rak. c. ř. s. Jednání o návrhu řídí se tu podle onoho řízení, které je předepsáno pro úkon zmeškaný (§ 456.), takže lze za této podmínky vyříditi i návrh na navrácení v předešlý stav bez ústního jednání.

Konečně dovoluje uher. c. ř. s. v jistých mezích i stížnost proti povolujícímu usnesení; kromě shora už zmíněného případu uplynutí doby 6-měsíční, je tomu tak tenkrát, povolil-li soud navrácení v předešlý stav ve případě, kdy to zákon vylučuje (§ 457. II.).

Dr. V. Fajnor:

Jednotný občiansky zákonník.

V.

4. Závdavok.⁷⁹⁾ 81)

⁷⁹⁾ Náv. 822—824 (823—825).

Závdavok slúži v pochybnostiach jedine za znamenie účinenej smluvy, nie za odstupné.

Pri splnení smluvy treba závdavok započítať do plnenia tej strany, ktorá ho dala, alebo jestli sa k tomu nehodí, treba ho vrátiť. Vrátiť treba závdavok i vtedy, keď strany od smluvy upustia, jako i vtedy, keď sa jej splnenie stané nemožným vinou oboch strán alebo z takého dôvodu, za ktorý ani jedna strana nezodpovedá.

Spôsobili-li zavinenie jednej strany, že smluva zanikla alebo že jej splnenie stalo sa nemožným, vinná strana ztratí daný závdavok, a dostala-li jaký, povinná je vrátiť ho dvojnásobne. Právo nevinnnej strany žiadať náhradu škody, prevyšujúcej závdavok, ostáva pri tom v pochybnostiach nedotknuté. Je-li závdavok tak značný, že právna ujma stanovená v 1. odstavci, postihovala by vinnú stranu prílišne, bude na súde, aby túto právnú ujmu zmiernil podľa pravidiel o smluvnej pokute.

⁸⁰⁾ Obch. zák. uhor. §§ 276—277.

Závdavok slúži, niet-li inej úmluvy, jedine za znamenie účinenej smluvy a pri splnení treba ho vrátiť alebo započítať. Závdavok treba vrátiť i vtedy jestli smluva vzájomným odstupom strán alebo z iného dôvodu zanikne.

Keď niet inej úmluvy alebo odchýlneho obchodného zvyku, ztráca strana, z jejž zavinenia nemožno splniť smluvu, závdavok, ktorý dala a povinná je dvojnásobne vrátiť závdavok, ktorý prijala. Porušiteľka smluvy povinná je pri tom v oboch prípadoch nahradit' druhej strane i škodu prevyšujúcu závdavok.

Na to, čo sa dáva pri uzavrení smluvy vopred (závdavok), treba hľadať, pokiaľ nenie smluvené nič iného, len jako na znamenie, že smluva je skutkom alebo jako na istotu, že smluva bude splnená. Nesplní-li sa smluva vinou jednej strany, môže strana nevinná závdavok, ktorý obdržala, si podržať, a jestliže sama dala závdavok, môže žiadať, aby sa jej vrátilo dvojnásobne toľko. Nechce-li však na tom prestať, môže žiadať za splnenie smluvy a jestli to už nenie možno, za náhradu.

5. Odstupné. ⁸¹⁾ ⁸²⁾

§.

Bolo-li pri uzavrení smluvy vyjednané, čo tá alebo oná strana bude povinná zapraviť, jestliže by od smluvy odstúpila, nežli by ju splnila, bola smluva uzavrená s výhradou odstúpeného. V prípadnosti takejto treba buďto splniť smluvu, alebo zaplatiť odstupné. Kto smluvu splní len z časti, alebo príjme čo len čiastočné splnenie od strany druhej, nemôže už od smluvy odstúpiť, ani keby zaplatil odstupné.

§.

Bol-li daný závdavok a bolo-li spolu vymienené odstúpenie, ale tak, že nebolo vymierané odstupné, treba pokladať závdavok za odstupné. Jestli by sa tedy smluva rozišla, pozbude ten, kto závdavok dal, závdavku alebo ten, kto závdavok obdržal, vráti dvojnásobne toľko.

§.

Odstupné musí tiež platiť, komu zabráni splniť smluvu nie náhoda, ale jeho zavinenie.

6. Vedľajšie príslušnosti. ⁸³⁾ ⁸⁴⁾

Veriteľ môže na svojom dlžníkovi žiadať okrem hlavného dlhu niekedy tiež niektoré príslušnosti vedľajšie. Takéto príslušnosti sú: to, čo ku hlavnej veci pribudne a jej plody, úroky

⁸¹⁾ Návrh. § 844 (844) a nasled. pojednávajú o odstúpením v záhlaví o odstúpení vôbec. (Bánatpénz, Rücktrittsgeld. Kdežto A. Ö. B. G. užívá termínu »Reugeld«.)

⁸²⁾ Obchod. zák. uhor. §§ 278, 279 obsahuje nasledovné pravidlá: »Jestli niektorá strana pri uzavrení smluvy dala alebo sľúbila odstupné, môže od smluvy odstúpiť jestli nezačala ju plniť alebo jestli neprijala od druhej strany celkové alebo čiastočné plnenie. Odstupujúca strana musí vyhradené odstupné zaplatiť a ztratí odstupné, ktoré dala.

Keď sa smluva splní, odstupné sa vráti, alebo sa započíta plniacej strane. Odstupné treba vrátiť i vtedy, jestli smluva zanikne následkom dohody strán alebo z iného dôvodu.»

⁸³⁾ Návrh. §§. 877—881 (877—881) o úrokoch. §§. 882—887 (882—887) o náhrade škody.

⁸⁴⁾ Srovn. §§. 282, 283, 285, 286 obchod. zák. uhor.

za úver a jako náhrada, náhrada spôsobenej škody alebo toho, čo druhému na tom záleží, že dlh nebol náležite splnený, konečne to, čo si strana vymienila, keby dlh nebol náležite splnený.

§.

Pokiaľ právo vecné zaviera v sebe právo na to, čo pribudne alebo právo na plody, je ustanovené (v prvej a štvrtjej hlave dielu druhého). Právo len osobné nedáva oprávnenému právo na vedľajšie príslušnosti. Pokiaľ má veriteľ právo na ne, ľžá vyrozumeť najmä jednako zo zvláštnych spôsobov smlúv a z toho, čo o nich je ustanovené, jednako z hlavy o práve na náhradu škody a na dost'učinenie.

7. O úrokoch zvlášte.⁸⁵⁾

§. a)

Keď náležia niekomu úroky (§ 912), ale nie je určená ich miera, platí sa päť zo sta.

§. b⁸⁶⁾

Úroky z úrokov možno žiadať, keď boly výslovne vymienené; mimo to možno žiadať úroky z dospelých úrokov zažalovaných a to odo dňa, keď bola doručená žaloba. Jestli nie je o výši úrokov z úrokov nič ujednané, platí ustanovenie paragrafu (predošlého).

§. c)

O tom, kedy majú byť úroky platené, rozhoduje úmluva. Keď niet takej úmluvy, treba splatiť úroky s hlavným dlhom a je-li hlavný dlh splatný pozdejšie než za rok, ročne pozadu.

§. d) ⁸⁷⁾

Dal-li veriteľ dlžníka súdom neupomenuvší, úrokom vzrásť až činia toľko čo hlavný dlh, pomínie právo žiadať z

⁸⁵⁾ §. 1 zák. čl. XXXV. z r. 1895 stanoví tiež 5 procentov od 1 júla 1896. (Nedotknuté ostávajú ovšem úroky zmenkové 6 proc., vid' §§ 50, 51 a 112 uhor. zm. zák.) Tiež § 3 cit. zák. výslovne podržuje v platnosti § 103 zák. čl. XX. z r. 1877 (poručenský zákon), podľa ktorého poručník alebo opatrovník musí platiť 8 proc. zákon. úroky od peňazí, ktoré neodviedol včas do sirotskej pokladny. Podobne i žel. dráhy sú povinné platiť 6 proc. poškodencom od uplatnenia nároku podľa 42. článku bernskej konvencie. (XXV. z. čl. uhor. z roku 1892.)

⁸⁶⁾ Podobne § 4 zák. čl. XXXI. z r. 1868 (úroky z úrokov).

⁸⁷⁾ Takéhoto pravidla v uhor. obč. práve nieto. Práve naopak: pravidlom je, že právo žiadať úroky nezanikne tým, že ony vzrásťly supra alternum tantum. Tento prípad ostatne nutno pokladať za málo praktický, vzhľadom na to, že úroky premlčujú sa za tri rokov doby, keď bolo možno ich požadovať. (§ 19 zák. čl. XXV. z r. 1883.) Toto trojročné premlčanie platí však podľa 65. plen. usnes. Curie zo dňa 10. dec. 1897 len na úroky z úverových obchodov. (Výnimkou sú podľa §-u 20. posledne cit. zák. úrok od vkladov u peňažných ústavov, ktorých sa trojročné premlčanie netýka.)

istiny ďalšie úroky. Avšak odo dňa, ktorého podá žalobu, môže žiadať ďalšie úroky.

8. O výklade smlúv. ⁸⁸⁾

§.

Pri výklade smlúv nesluší ípeť otrocky na slovách, ale sluší vyšetrit' úmysel strán a rozumeť smluve tak, jako toho žiada obyčaj poctivého obchodu.

§. ⁸⁹⁾

Ide-li o smluvu bezplatnú, pokladá sa v pochybnostiach za to, že dlžník chcel na seba vložiť bremeno skôr menšie než väčšie; ide-li o smluvu úplatnú, treba vyložiť nejasný výraz na škodu toho, kto ho užil (§ 869).

§. ⁹⁰⁾

§.

Nadobudla-li osoba tretia práv, dôverujúc v prejav, nelzá jej namietat', že jedannie sa stalo na oko.

Všeobecné ustanovenie o úplatných smluvách.

§.

Pri úplatnej smluve sa oplácajú buďto veci vecmi alebo konania, k nímž náležia i opomenutia, konaniami a konečne veci konaniami, konania vecmi.

§. ^{91) 92)}

Nesplní-li jedna strana buďto vôbec alebo v náležitej dobe na náležitom mieste alebo tak, ako bolo ujednané, môže druhá strana žiadať buďto za splnenie a náhradu škody, vzniklej tým, že dlžník nejednal podľa prevzatej povinnosti, alebo môže, stanoviac primeranú lehotu ku splneniu, prohlásiť, že od smluvy odstupuje.

§. ⁹³⁾

Ide-li o splnenie pre obe strany dielne, môže, keď jedna strana mešká s plnením čiastočným, druhá strana odstúpiť buďto v príčine jednotlivých alebo všetkých ešte dlhovaných čiastočných plnení.

⁸⁸⁾ Návrh §§ 768—782 (770—183) o výklade.

⁸⁹⁾ Srovn. obchod. zák. uh. §§ 265—267.

⁹⁰⁾ Návrh. § 772 (774). Smluva učinená stranami na oko, je neplatná. Zakrýva-li predstieraná (simulovaná) smluva iný právny úkon, treba posudzovať platnosť posledného podľa pravidiel, ktoré sa naň vzťahujú. Strany učinivšie predstieranú smluvu písomne, stojte rukou spoločnou a nerozdielnou tretej osobe, za škodu ktorú utrpela nezavinene, dôverujúc v platnosť predstieranej smluvy.

⁹¹⁾ Návrh §§ 855 (856) a 881 (882).

⁹²⁾ Srovn. §§ 352—358. Obchod. zák. uhor. o kúpe.

⁹³⁾ Náv. § 856 (857).

§.

Jestliže je presne ustanovený čas, kedy alebo doba, do ktorej treba splniť, s tým, že by ináčte došlo na odstúpenie, musí osoba, ktorá je oprávnená odstúpiť, chce-li trvať na splnení, ohlásiť to bez meškania osobe druhej, jakonáhle čas minie; jestliže tak neučiní, nemôže už pozdejšie trvať na splnení. Totiež platí, možno-li z povahy jednania alebo z účelu plnenia dlžníkovi známeho usúdiť, že na plnení opozdeném, alebo opozdí-li sa dlžník s plnením čiastočným, na zbývajúcich ešte plneniach, príjemca nemá záujmu.

§.

O podmienkach a povahe povinnosti k náhrade škody, uloženej v týchto paragrafoch, platia ustanovenia obecné (hlava. 30.). Odstúpenie od smluvy sa nedotýka nároku na náhradu škody, ktorá má miesto podľa týchto ustanovení. Úplatu už prijatú treba vrátiť alebo nahradiť tak, aby žiadna strana nemala zisku zo škody strany druhej.

O správe. ^{94) 95)}

§.

Jestliže niekto inému prenechá vec za plat, odpovedá za to, že vec má vlastnosti vymienené a také, jaké pri nej obyčajne bývajú a že je možno užívať jej podľa povahy jednania alebo podľa učinenej smluvy.

Prípadnosti správy.§. ⁹⁶⁾

Kto tedy prikladá veci vlastnosti, ktorých nemá a ktoré boly vymienené výslovne alebo podľa povahy jednania mlčky, kto zamľčí kromobyčajné vady alebo závady veci, kto zcudzí vec cudziu, jako svoju, kto proti pravde tvrdí, že vec sa hodí k určitému užívaniu, alebo že je prostá i obyčajných vad a závad, odpovedá za to, vyjde-li na javo opak.

§.

Platne lzä umluviť, že zcudziteľ odpovedá za vady, ktoré sa vyskytujú do určenej doby. K platnosti úmluvy sa vyhľadáva, aby prohlásenie zcudziteľovo bolo dané písomne.

§.

Nariadením bude ustanovené, kedy platí domnienka, že zviera bolo nemocné už pred odovzdaním, keď sa niektoré nemoci a vady objavia do určitej doby.

⁹⁴⁾ Evikcia, Gewährleistung, szavatoszág. Český výraz »správa« pochodí zo spraviť, napraviť, a preto je možno prevziať ho bez obtíže aj do terminologie slovenskej.

⁹⁵⁾ Návrh §§ 1132—1171 (1133—1172) o správe (evikcii).

⁹⁶⁾ Srovn. § 348. Obch. zákon uhor. o kúpe.

§. 97)

Právna domnienka, že zviera malo vadu už pred odovzdáním, prospeje nabývateľovi len vtedy, keď zcudziteľovi, alebo nenie-li zcudziteľ prítomný, obecnému predstavenstvu, dá ihneď vedieť o shľadanej vade, alebo dá zviera prehliaďnúť znalcovi, alebo navrhne súdu prevedenie zaist'ovacieho dôkazu.

§.

Zanedbá-li nabývateľ tejto opatrnosti, je na ňom, aby dokázal, že zviera bolo vadné už pred odovzdaním. Avšak zcudziteľovi je vždy voľno, aby dokázal, že vytýkaná vada vzišla teprv po odovzdaní.

§. 98) 99)

Bijú-li vady veci do očí alebo možno-li soznať bremená viaznuce na veci z kníh verejných, nemá správa miesta, leda by holi lstive zamlčané alebo leda holi výslovne pripovedané, že vec je všeliakých vád a bremien prostá (§ 443). Dlhy a nedoplatky viaznuce na veci vyporiadaj vždy zcudziteľ.

§.

Kto prevedie na seba vec, vediac, že je cudzia, nemôže žiadať za správu, práve jako ten, kto sa výslovne správy vzdal.

§. 1°)

Odovzdajú-li sa veci úhrnkom totiž tak, jako stoja a ležia, bez počítania, merania a váženia, neodpovedá zcudziteľ z vád, ktoré sa na nich shľadajú, leda by nemaly niektorej vlastnosti,

97) A. Ö. B. G. § 925 (Nov. III. § 118.) tiež tak.

Uhorské právo občianske sleduje v súdnej praksi asi stejné pravidlá. V podstate tedy: pri t. zv. hlavných vadách musí kupec len toľko dokazovať, že sa vada (choroba) objavila do istej doby, pre rôzne druhy užitočných zvierat rôzne stanovenej. Tento dôkaz zakladá domnienku, že choroba trvala už v dobe odovzdania. Predávač má právo dokazovať, že choroba vznikla až u kupca. Pri iných vadách (chorobách) musí kupec dokazovať, že existovaly už v dobe kúpy. Na horejšie doby uhor. obč. právo nemá pozitívnych pravidiel a odkázané je na znalcov. Pri tom všetkom znalci i súdna prax pridriavajú sa v celku zásad prijatých v práve obč. rak. — U koní berie sa ku pr. pri hlavných chorobách zpravidla 30 dní, výnimočne 15 dní.

98) Srovn. §. 346. obchod. zák. uhor.

99) Zaiste platí len pri smluvách úplatných tak jako v obč. práve uhorskom. Nemovitosti v prípade úplatného prevodu majú byť čisté. Očistiť ich je povinnosťou zcudziteľovou. Menovite keď kúpnu cenou stanovené bolo verum rei pretium. Nabývateľ môže žalovať na odbremenenie. Avšak jestli by «náklady» nestály v pomere s majetkovým zájmom na trvaní kúpy, súd môže vyrieknuť v uváženia hodných prípadoch zrušenie smluvy, restitutio in integrum.

100) Uhor. súdna prax tiež asi tak.

o ktorej bol zezudziteľ uistil, že ju majú, alebo ktorú si nabývatel' vymienil.

Podmienka správy. ¹⁰¹⁾

§.

Chce-li nabývatel' užiť správy, pretože niekto iný činí nárok na vec, musí svojmu predchodcovi opovedať spor. Neučiní-li toho, nepozbude tým síce práva na náhradu škody, ale jeho predchodca môže sa tým sprostíť povinností k náhrade škody pokiaľ, pokiaľ sa nalezne, že by proti tretej osobe bol vyneseny iný rozsudok, keby sa bolo náležite užilo oných námietok.

Dr. A. Zátarecký:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Českoslov. Republiky.

Otázka, — či kúpopredajná smluva dotyčne nehnuteľností uzavrená bola pred 1. novembrom 1917 a či kupiteľ nehnuteľností, ktoré sú predmetom kúpopredaju, pred spomenutým dňom prevzal do držby (býv. uh. mín. nariadenie z 12. X. 1917, č. 4000-1917. M. E.), — môže byť riešená v spore občianskom súdom i v tom prípade, keď schválenie kúpopredajnej listiny, spoločným poverenikom kontrahentov nepravidelne postdatovanej (1. II. 1918), príslušná administratívna vrchnosť odoprela.

Najvyšší súd vyhovuje dovolacej žiadosti žalobníka, rozsudok odvolacieho súdu zmeňuje, a zaväzuje žalovaného, aby za 15 dní odovzdal žalobníkovi — v P. datovanú a dátumom 1. II. 1918 opatrenú tú kúpopredajnú listinu, dľa ktorej žalovaný predal v mesiaci februári 1917, a žalobník vtedy kúpil z nemovitostí žalovaného, obsažených v pozemnoknižnom protokolle č čiastky, označené na nákrese lok. číslami za kúpnu cenu 15.820 K; nakoľko by však žalovaný neodovzdal hore označenú kúpopredajnú listinu za 15 dní žalobníkovi, zaväzuje žalovaného trpieť, aby si žalobník právo vlastníctva na hore uvedenej nemovitosti — na základe tohoto rozsudku — pre seba intabuloval dal žiadosťou, podanou u príslušnej pozemnoknižnej vrchnosti; zároveň nariaďuje, aby žalobníkovi s jedným vyhotovením tohoto rozsudku vydaný bol ten pôvodný nákras, ktorý je k spisom pod č pripojený; konečne zaväzuje žalovaného, aby žalobníkovi za 15 dní a pod následkami exekúcie Kč prvostupňových Kč odvolacích a Kč dovolacích útrat zaplatil.

¹⁰¹⁾ Srovn. §§. 89—92. zák. čl. I. z r. 1911 (obč. prav. por. uhor), ačkoľvek obsahujú len form. pravidlá pre hlavnú a vedľajšiu intervenciu, pre pozvanie do sporu (perbehivás) atď. Avšak intervencia a pozvanie do sporu sú len právom, a nie povinnosťou.